

המהפכה הדתית בימי חזקיה ומרד חזקיה באשור פרק י"ח פסוקים א'-י"ז

חזקיה מלך יהודה הוביל מהפכה דתית ותיקן את מעשי אחז אביו. הוא טיהר את הארץ מעבודה זרה (פסוק ד'), ושיקם את מעמדו של המקדש כמרכז לעבודת ה', בכך שביטל את עבודת ה' בבמות שמחוץ למקדש. הכתוב מציין שחזקיה שבר את נחש הנחושת שעשה משה במדבר כאות להצלת העם. בני ישראל שמרו עליו מאות שנים אך במשך הדורות הוא הפך לחלק מפולחן אלילי.

הכתוב מדגיש את צדקותו של חזקיה, אשר לא סר ממצוות ה': **"בְּה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּטַח וְאַחֲרָיו לֹא הָיָה כְּמֹדוֹ בְּכָל מַלְכֵי יְהוּדָה וְאֲשׁוּר הָיוּ לְפָנָיו"** (פסוק ה').

רבים מהתיקונים של חזקיה קשורים למקדש שהיה המרכז של ממלכת יהודה. אך מהפכת חזקיה לא נשארה בגבולות ממלכת יהודה, אלא התפשטה גם לאזור שהיה שייך בעבר לממלכת ישראל ובתקופת חזקיה היה בשליטה אשורית. חזקיה הכרית את העבודה הזרה מכול רחבי הארץ (על פי דברי הימים ב' פרקים כ"ט-ל"א).

מרד חזקיה באשור - פסוקים ז'-ט"ז

כפי שראינו, חזקיה שינה מדרכי אביו אחז, והוביל מהפכה דתית לחזרה לדרך ה'. ובו בזמן הוא עשה גם מהפך מדיני: בשונה מאחז אביו שהשתעבד מרצונו לממלכת אשור וכתת עמה ברית (כדי שתסייע לו נגד ממלכת ארם שחברה לישראל), מרד חזקיה באשור והפסיק להעלות לה מיסים. לפני המרד פעל חזקיה לחיזוק וביצור ערי הממלכה, והרחיב מחדש את גבולות הממלכה שנחלשה בימי אחז.

פסוקים ט'-י"ב, הם מאמר מוסגר. הם שבים ומזכירים את המצור על ממלכת ישראל וחורבנה בימי הושע בן אלה, המתוארים בהרחבה בפרק י"ז. המצור על שומרון התחיל בשנה הרביעית למלכות חזקיה, וכעבור שלוש שנים, בשנה השישית לחזקיה נחרבה עיר הבירה שומרון, וממלכת ישראל חרבה והוגלתה.

אזכורם של פסוקים אלו בפרק י"ח מסייע בידינו להבין את רצף האירועים בממלכת יהודה בהקבלה למתרחש בממלכת ישראל, ואף מצביע על הקשר בין האירועים המתרחשים בעת ובעונה אחת.

המרד של חזקיה התרחש בשנים שלאחר חורבן ממלכת ישראל.

תגובת האשורים למרד הגיעה בשנת ארבע עשרה למלך חזקיה, בימיו של סנחריב מלך אשור, שעלה לשלטון לאחר המלך סרגון. סנחריב יצא להילחם ביהודה ולכד את עריה הגדולות. בין היתר הוא כבש את לכיש, הממוקמת בשפלה, העיר השנייה בגודלה בממלכת יהודה. תושבי לכיש הוגלו, והצבא האשורי התבסס שם. ככל הנראה, בעת המצור על לכיש, ניסה חזקיה לעצור את המשך החרבת הממלכה ונכנע למלך אשור. מלך אשור הטיל קנס כבד על ממלכת יהודה, וכדי לשלמו השתמש חזקיה באוצרות המקדש ובאוצרות בית המלך. בין השאר נאלץ חזקיה להשתמש בזהב ששימש ציפוי לדלתות ההיכל ולעמודיו.

הצעת הוראה:

מלכות חזקיה מלך יהודה

פסוקים א'-י"ז מתארים את המתרחש בימי חזקיה מלך יהודה.

נקרא את הפסוקים ונבקש מהתלמידים להשלים את הטבלה:

דתי	מדיני
תיאור התנהגותו של חזקיה מבחינה דתית: - עשה הישר בעיני ה'. - בה' אלקי ישראל בטח ואחריו לא היה כמזהו בכל מלכי יהודה ואשר היו לפניו. - דבק בה' לא סר מאחריו וישמור מצותיו. מעשיו: - הסיר את הבמות. - שבר את המצבת. - כרת את האשרה. - כתת נחש הנחשט.	מדיניות חזקיה: בתחילת מלכותו: - מרד במלך אשור ולא עבדו. - הכה את פלשתים. בשנה ה-14 למלכותו: - עלה סנחריב מלך אשור על כל ערי יהודה הבצורות ויתפשו. - חזקיה שולח למלך אשור: חטאתי שוב מעלי את אשר תתן עלי אשא. - ויתן חזקיה את כל הכסף הנמצא בית ה' ובאצרות בית המלך.

לאחר השלמת הטבלה, התלמידים יענו על ארבע שאלות מסכמות:

- מה אפשר לומר על חזקיה מבחינה דתית?

חזקיה, בניגוד לאביו אחז, עשה הישר בעיני ה', והרבה יותר מכך: הוביל מהפכה דתית.

ספר מלכים מתאר את המהפכה בקצרה, אך מדגיש את דמותו הייחודית של חזקיה.

בדברי הימים מתוארת מהפכת חזקיה בהרחבה. רבים מהתיקונים שעשה חזקיה קשורים במקדש.

מהפכת חזקיה לא נשארה בגבולות ממלכת יהודה, אלא התפשטה גם לממלכת ישראל - חזקיה הכרית את העבודה הזרה מכל רחבי הארץ, וקרא גם לאנשי ישראל לבוא לעשות את הפסח במקדש (על פי דברי הימים ב' פרקים כ"ט-ל"א).

- כיצד פעל חזקיה מול אשור?

על פי פסוקים ז'-ח', חזקיה מרד באשור (בשונה מאביו אחז שהשתעבד למלך אשור).

אפשר להעלות לדיון עם התלמידים את השאלה מדוע להשתעבד ומדוע למרוד.

השאלה תעלה שוב בימי יהויכין וצדקיה בנוגע לבבל.

(חזקיהו רצה עצמאות מדינית ודתית - הכניעה לאשור חייבה תשלום מס גבוה שהיה נטל כלכלי על הממלכה, חזקיהו בטח ביכולת שלו לעמוד מול אשור, חזקיה חש מהשפעה רוחנית-תרבותית רעה של אשור כפי שהיה בימי אחז אביו ועוד).

נדגיש לתלמידים:

- רק בשנה ה־14 לחזקיה, הגיב מלך אשור למרד.
 - חזקיה ניסה לפייס את מלך אשור ונתן שוחד מאוצרות המקדש ומאוצרות בית המלך.
 - אף על פי כן שלח מלך אשור משלחת לירושלים בניסיון לשכנע את חזקיה להיכנע.
 - כיצד המסופר בפסוקים ט'–י"ב השפיע על מלכות חזקיה?
- מדיניותו של חזקיה ויחסו לאשור מתוארים בפסוקים ז'–ח', י"ג–ט"ז. בין הפסוקים יש מעין 'מאמר מוסגר', המזכיר לקוראים כי בימי חזקיה חרבה ממלכת ישראל. מדוע?
- הכתוב מדגיש שחורבן שומרון נגרם בעוון תושביה: **"עַל אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹל ה' אֱלֹהֵיהֶם וַיַּעֲבְרוּ אֶת בְּרִיתוֹ אֵת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד ה' וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא עָשׂוּ" (י"ב)**. הכתוב רומז לכך שגורלה של יהודה יהיה שונה בזכות המהפך הדתי החיובי בימי חזקיהו (מצודת דוד).
- סביר להניח שחורבן שומרון וגלות ישראל לאשור טלטלו גם את תושבי ממלכת יהודה, ורבים הסיקו שכדי למנוע את חורבן יהודה יש להצטרף ליוזמות של המלך חזקיהו – לחזור לעבוד את ה' ולהפסיק לעבוד עבודה זרה, שרווחה בממלכה בימי אחז.
- חורבנה של ממלכת ישראל בידי האשורים העצים כאמור את החשש הכבד שגורל דומה צפוי לממלכת יהודה. חשש זה מסביר לא רק את המהפכה הדתית שהתרחשה בימי חזקיהו, אלא גם את השאיפה לחזק את עוצמתה המדינית והצבאית של ממלכת יהודה, כדי למנוע ממנה גורל דומה. יתר על כן, מן המתואר בדברי הימים עולה שעם חורבן שומרון והגלייתם של עשרת השבטים, נוצר מחדש רצון לקירוב ואחדות בין תושבי שומרון שלא הוגלו לבין שבט יהודה (**"וַיִּשְׁלַח יְחִזְקִיָּהוּ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיהוּדָה וְגַם אֲגָרוֹת כְּתָב עַל אֲפִרִּים וּמְנַשֶּׁה לָּבֹא לְבֵית ה' בִּירוּשָׁלַם לַעֲשׂוֹת פֶּסַח לַה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל" – דברי הימים ב' ל', א')**.
- קראו את פסוק י"ז.
- קראנו בפסוקים הקודמים שחזקיה מרד תחילה ואחר כך שילם שוחד רב.
- מה חשב חזקיה שיקרה לאחר תשלום השוחד? ומה עשה מלך אשור על פי המתואר בפסוק י"ז, ומדוע?